

A Group of Yao.

The above photograph, in which are included both men and women, shows the style of dress of both sexes, and in particular the silver torque round the neck, with the silver plaques hanging from it.

THE YAO.

**A paper written by Nai Chan Sungsi Yananda and Luang
Nonwakorn, in reply to the Questionnaire of the
Siam Society ; and translated**

BY E. G. SEBASTIAN.

Originally the writers thought that they would take a "Haw" (Chinese) as an interpreter, because the latter can talk with the Yao, but, as this statement was wanted as soon as possible, they could not wait to procure one and so had to go alone and talk Lao. The language spoken by the "Yao" is not easy to understand until one gets the general sense - each individual expression is difficult. Some words could not be understood at all, and therefore the answers are not complete according to the questionnaire of the Siam Society. If there is any question to which no answer appears in this paper, it must be realised that the answer was impossible to obtain for the reasons given above.

A. Origin.

According to the traditions of the Yao, it is stated that the race originally lived in Nanking in China and that, on the capture of Nanking, the inhabitants emigrated to Law Chang Chuan close to Canton. Some earned their living by cultivating the fields and some by gardening in the hills and mountains. Later on they increased considerably in numbers and the place in which they were living became too small for them. They then migrated to Kwang Hsi. Those who had means bought land in the lowlands; those, who had not, lived by cultivating the hills as it was not necessary to buy the land. Later on they increased in numbers still more, and other races came and settled on their land so that the Yao race migrated once more. In consequence of their having no knowledge of the use of manure and also as a consequence of a three year drought the people could not work the fields and were starving. Most of the Yao, then, on the hills and in the lowlands migrated, some to Yunnan in China, and some to Kwae and Luang Prabang in French territory.

The few, who had means and remained behind when the majority migrated, soon became lonely so they sold their lands and went to live in the hills and eventually scattered to different places according to each man's desire, some of them coming to Siam.

B. Physical Characteristics.

1. The usual height is from five to six feet, most of them being of medium size.
2. Mostly of slight build.
3. Their features are like those of the "Haw" in China.
4. Some have thick, some have thin lips. Their complexion is like that of the Chinese, or "Haw".
5. The beard, moustache and hair on the body is, for the most part, yellow and soft, but is not thick and does not curl.
6. The eyes for the most part are brown.
7. The eyes are set on the same level as in the Siamese.
8. Where not exposed to the sun, the skin is white; but, where exposed, it is dark.—a few are yellow like the Chinese.
9. The shape of the skull is normal.
10. Face, eyes, ears, jaw, lips and tongue are all normal.
11. The teeth are normal; the gums are dark and not swollen.
12. Other parts of the body are normal, except that they bore both ears when young to take earrings.
13. They are uncircumcised.
14. They neither tattoo nor dye their skin.

C. Their mode of life and customs.

1. *Habitat.*

They live on the hill-tops and cannot live on the plains, because they are accustomed to the high air. If they come down on to the plains for long they get fever. There is no limit to the area they cover, for they have no permanent abode and no land to cultivate. They are perpetually wandering from place to place. As for the cultivation of rice, if the soil is good, they come back to the same place, but if it is not they search for new land. They are

stupid and rough, and they do not know the customs of other races. They call their race "Khē Yao", but their neighbours call them simply "Yao".

2. *Private Dwellings.*

They are in the habit of living in small villages, each separate party having no fence around it, for they do not cultivate the country round. In their compounds they clear the land well, but let the pigs run about at large, causing a great deal of filth and a very unpleasant smell. The houses have no flooring and are built in the same way as those in Manila. They have a verandah on each side, but they are flat and low, as they use the ground as flooring, as the Chinese do who work on the railway. Their beds are raised above the ground.

The roofs are thatched with bamboo laid on like tiles. The walls, too, are some of bamboo and some of planking of "Niw Pa" wood, not sawn planks but cut with an axe, roughly hewn. The rice-mortars they keep in their rooms, for if they leave them outside the pigs destroy them. They always keep a fire burning in the house and the smoke blackens everything in it.

They wash only very occasionally and their bodies and clothing are very dirty and they smell very badly. They have furniture like the Chinese as also clothing, tools for cultivating, plates and dishes, rice and curry pots, etc., all of which they heap together in a basket and keep in absolute disorder. Their ideas on cleanliness are very vague.

3. *Clothing.*

The men wear black trousers similar to the Shan, the edges being bound with red cloth. They wear a short black jacket with narrow sleeves like the Chinese and the edge of the sleeve is bound with strips of red and yellow. Some wear a turban like the Shan and some wear a hat like the "Haw" bound with black cloth, in shape like a coconut - for the turban they use red and black cloth. They wear their hair long like the Chinese used to, but not plaited and tied. They wear a belt of black cloth embroidered

with red, yellow, black and blue cotton. They wear silver torques similar in shape to anklets, but the two ends are finished off in the form of an arrow-head. They also wear silver bangles, flattened in the middle but with the two ends square with an engraved pattern on them.

The women wear black trousers and a coat with narrow sleeves but reaching down to the ankle and full at the bottom like a skirt, the neck being like those worn in Java. From the neck to the waist is embroidered with red cotton or silk in patterns which resemble bunches of flowers. They wear a double waistband, one inside and one outside the coat, their length being from four to eight metres—the inside one being narrow and short and embroidered with three bands of colour, the ends hanging down in front. The trousers they embroider with silk in patterns resembling Chinese characters. They wear silver bangles like the men but smaller and they have several of them, but of these the men wear only one. They pierce their ears and wear earrings. They wear their hair long and they tie it up on their heads; they shave the hair above the ears leaving a tuft on each side. They smear their hair with a mixture of wax and wood-ash, so that it gives it a sleek appearance as if it were covered with a bag. They tie their heads round with thin red cloth so that it has a cone-shaped appearance and this again they cover with a large black or red outer cloth. Hanging from the neck to the waist they wear a chain made up of several square engraved silver plaques about one inch broad by two inches long. Neither men nor women wear shoes. Their clothes are very dirty as they never wash them. If they have many suits they occasionally change. This is the only kind of dress they possess. At festivals they change their clothes if they have more than one suit. They hold their festivals on the same days as the Chinese.

4. *Food.*

They eat the same food as the Chinese "Haw", e.g., rice, fish meat, vegetables, chillies, salt, etc. They all drink alcohol, both men and women, but not very much for they drink only after they have sacrificed to the spirits, thinking that the spirits like those who drink

after them. They all smoke opium, for they consider it one of the best medicines if they catch cold or fever, or have stomach trouble or diarrhoea. They even blow the smoke of the opium in the faces of the young children when they are sick. Both men and women are always smoking, but they do not chew betel-nut. They have cooking pots and pans like those of the "Haw".

5. *Their methods of hunting and fishing.*

Sometimes they hunt deer and catch fish, but they are not experienced at it. For hunting deer they use guns and also make wooden traps. The animals they shoot are stag, bison, wild boar and barking deer. When they have shot them they invoke the spirits, by name if the feast is for any particular spirit, but if not they invite them all. In the invocation they say that it was the spirits who brought them the deer, and they thank them for it and invite them to eat what they have shot. They ask the spirits to protect them and give them all prosperity. They imagine that all animals belong to the spirits, and that it is not right to shoot them without letting the spirits know; and this is why they carry out the following rite of buying and selling the animals they shoot. The money which they give to the spirits consists of paper with a mark on it similar to that found on a Chinese cent, giving the value as one rupee.* When they have informed the spirits, they burn all the paper money, and they imagine that, by this means, the money passes to the spirits. For fishing they use their hands, for they have no fishing tackle.

6. *Conveyances.*

They never use wheeled vehicles, but some families have pack animals, no single family possessing more than ten. In this respect their habits are similar to those of the "Haw".

7. *Industries.*

Their method of cultivating rice and vegetables is the same as ours and they use the same farm-tools, but they are unable to use cattle as they plant on the hill-side. In particular they keep pigs, dogs and poultry, but they do not know how to keep bees or silk-

* The Rupee has long been used in the north of Siam as current coin.

worms. They plant rice, corn, potatoes, pumpkins, gourds of various kinds, onions, ginger, chillies, peas, turnips, tobacco, etc.

8. *Sale and Exchange.*

They have no established markets. Their weights are the same as those used by the Chinese, but I am unable to find out what measures they use. They use the same money as we do.

9. *Labour.*

They work in iron and silver and they make a paper with lime, but they are not experienced in any of these crafts. Their women both sew and embroider. For making paper they use the bamboo shoots when a month old, taking out the centre of the shoot and throwing away the outside. They chop it up into thin slices about one inch long and boil it with lime and, after boiling, soak it in cold water for three or four days. This pulp they put in a basket and dry for ten to fifteen days, afterwards pounding it in a mortar. This again they mix with water and pour into a cloth mould until it has a smooth consistency. The water then soaks through, leaving the paper, which they dry in the sun until ready for use. The cloth moulds are stretched on frames. This kind of paper is similar to that used by the Chinese for sacrificing to the spirits, and the Yao use it for the same purpose. They are only able to dye cloth black, and for this they use the leaves of the indigo tree.

10. *Weapons.*

They use knives, swords and old-fashioned guns.

11. *Administration.*

The management of the family and the respect shown to elders is similar to that found among us, but their method of looking after children is quite different. The mother or person looking after the child straps it on her back, where it is able to sleep, and then carries on with her work. For this they pass a strap over the shoulders, crossing it in front and then tying it round the waist. The child is covered over with a cloth to protect it from sun and rain. The children never sleep on mattresses or in swinging hammocks. They can buy and adopt children and, once a buyer has paid money

to the parents of a child, the parents immediately lose all right over it. They can disown their children, as we can, at any time. Marriage consists in the buying and selling of girls and the parents fix the price of their daughters according to their looks, the lowest price being fifty and the highest three hundred rupees. Before the marriage the parents hold a discussion, and the agreement between the parties depends on the utterances of the fortune-tellers. When an agreement has been reached the bridegroom's party make a deposit according to the price to be paid for the bride and they fix a day on which to fetch her, this depending again on what the fortune-teller says. When the appointed day arrives, the parents of the bride bring her to the bridegroom's house together with her attendants. The bridegroom then sacrifices to the spirits, asking them to protect them and give them prosperity. Afterwards a feast is held consisting of pork and chicken, washed down with spirits, and then the bridegroom's party pay the remainder of the purchase money and the bride becomes the man's property. The parents or guardians of the girl have then lost their right, as when money is paid for chattels. Once they have become man and wife they never separate, for they think that this is against the wish of the spirits and that they will punish them, and not only the guilty couple but all the village, for which reason they are very strict on this point.

As regards giving birth; for the first three days after the birth the mother has to sit still and is not allowed to sleep until the three days are accomplished, and for the first month she may eat only chicken curry (ไก๋ต้ม) and they give her no medicine. When the child is born, they take the blood out of the mouth and, after cutting it free, give it a hot bath the same as we do, but the umbilical cord they put in a basket and hang in the forest. They are very careless about looking after their children. At the age of one month they shave the child once or twice and, afterwards, let a tuft grow on the top of the head.

When a child dies they invite the spirits to a feast and beg them to bring the dead one to a place of happiness. If they are rich, they make a coffin and bury it and fence it round and roof it over;

but if they are poor, they simply bury it in the ground. They do not cremate as we do. When they migrate to other places they invite the spirits of the dead to go with them.

When they build a new house they invite the spirits of their grandparents to a feast, in accordance with the dictates of the fortune-tellers, and they ask these spirits to drive away the spirits inhabiting that place.

12. Learning.

They have some knowledge of drawing, engraving and moulding, but they have no knowledge of musical instruments (the writers were unable to find out anything about singing or playing games). They use an alphabet similar to the Chinese. They have fables and the following is one which the writers were told:—

Once upon a time there was a Yao couple, who had been married for three years, but, as they had no children, the husband blamed his wife and made her cry. Then she walked off to where the pipe-line brought water down from the hill-side and, on the way, met an old hunchback with white hair carrying a stick. He asked her why she was crying and she told him the whole story. The old man told her not to cry and added that, if she wished to have children, she must take a certain fruit which he gave her and eat one section of it each year. The fruit had twelve sections. The old man then disappeared and the woman brought back the fruit and gave it to her husband, telling him what had occurred. He was delighted and told his wife to eat the fruit but she, on retiring by herself and tasting it, found it so good that she ate the whole fruit at once. Soon afterwards she became pregnant and gave birth at one and the same time to twelve boys, as alike as twelve peas. The parents used to feed them with gruel from a trough, as the mother had not sufficient milk for them. When they were seven days old they were as strong as grown men. Their names are not known but we will call them Number One, Number Two, Number Three, etc., up to Number Twelve. One day the villagers were summoned to cut timber to build a palace for the King, and each family was ordered to provide one post. The father sent

Number One to cut the post for the family and, afterwards, handed it over to the officials. When all the posts were ready, the King chose the ones which he liked best, but was particularly pleased with the one cut by Number One, for it was hard and rang like iron. Then the King ordered the carpenters to build the palace but, when they wished to plant Number One's post in its pit, no man could carry it, and the King therefore ordered Number One to come and bring it himself. He came and lifted it up with his left hand and put it in its pit with the greatest ease. After the completion of the palace the King held a ceremony to make merit, and Number One sent Number Two to attend it, but when Number Two reached the town he destroyed the latter utterly, whereupon the King held an enquiry and Number Two told him that it was he who had done it. The King then ordered him to be arrested and thrown into prison to await punishment, but however he was bound he broke loose, and so the King gave orders for him to be burnt. Number Two then asked permission to go home and see his parents and his brothers first, to which the King agreed. On arriving at home he told his brothers, and Number Three went to receive punishment in his stead. On his arrival, the soldiers bound him and threw him into the fire but, when the fire had died down, it was found that he was unharmed and he even jeered at the soldiers telling them to bring more fuel, as he was very cold. The soldiers brought the matter to the notice of the King, who ordered him to be roasted; but he asked the King to be allowed to go home first, as Number Two had done, and to this the King agreed. Number Three, on arriving home, sent Number Four in his place and the soldiers roasted him; but he took no hurt and only jeered at them, whereupon the King ordered him to be tied to a buffalo and crushed to death. But Number Four pretended that he would be certain to be killed this time, and he in his turn asked to be allowed to go home first and see his parents, to which the King once more agreed. On reaching home he sent Number Five in his stead and, on his arrival, the soldiers set about carrying out the King's commands, but he made himself grow larger and

larger so that no animal could carry him. This time the King ordered the soldiers to bind him and drown him, but Number Five made the same request as his brothers and sent Number Six in his stead, but no one knew that these substitutions had been made, because all the brothers looked exactly alike. When Number Six arrived, the soldiers bound him and threw him into the water, but he made himself much taller and so escaped unharmed. Then the soldiers stabbed him and shot at him but, on his still remaining unharmed, the King let him go free. Later on the twelve brothers quarrelled with the god, Indra, and at first won, but afterwards they were defeated and became his slaves, and he made them inspectors to see that human beings behaved themselves and, if anyone did wrong, to note it down. This is why, right up to to-day, the people sacrifice to them, because they think that if anyone does wrong the twelve brothers will see them.

13. *Science.*

The writers were unable to find out how they reckon the days, the months and the years. They have no knowledge of medicine, of which they use very little, the only ones they understand being quinine and some roots. To cure sickness they invoke the spirits, which will be dealt with in Section 14.

14. *Rites and Religious Ceremonies.*

They sacrifice to the spirits three times a day, in the morning, afternoon and evening; and when they do so they beat a gong and drums, in order to let the spirits know. In only a few houses they have drums but they have a gong in every house. The drums are shaped like those used in theatres and they make them themselves. Their method of sacrificing to the spirits is the same as that of the Chinese and they believe that the spirits have power to give them prosperity or to punish them. The rites have been handed down to them from their ancestors. They have three altars for sacrifice; the first for the spirits of their ancestors, the second for the spirit of Indra, the spirit of the Heavens, and the third for the spirits of the forests and of the towns. They place food on the altars and burn incense. No one has ever seen the face of the spirits. If there is

sickness they take the omens by tying a piece of iron to a rope and attaching paper money to it. Then they ask the spirits whether the sickness is caused by the spirits or by the sick man. If it is the spirits who have caused the sickness, they ask that the rope shall sway to and fro, and if it does so they believe that it has been caused by the spirits; but if it does not sway, they ask it three times and, if it still remains stationary, they believe it not to have been caused by the spirits. If it has been caused by the spirits, they ask what the spirits want and in conclusion they burn the paper, which is supposed to be money, so as to send it to the spirits. When the sick man is recovered they give a feast to the spirits, but, if he dies, they do not blame the spirits for they think that it has been pre-ordained. To repay the spirits they prepare food shaped like a buffalo horn split down the centre and then they throw the two halves into the air. When they fall on the ground, if they both fall with their flat sides uppermost, it means that the spirit has not yet come; if one flat and one round side are uppermost, it means that the spirit is going to come; if both round sides are uppermost, it means that the spirit has already come. Then the people stand up and sing like the Chinese do, paying homage to the spirits and asking them to accept the feast. The food they give them consists of alcohol, pork, and chicken, and they also burn joss-sticks, which they put on a square table, together with paper money. They find out by the throwing of pieces of wood (木投) how long the spirits are going to stay. Then they burn the paper money for the spirits of Heaven and Hell. If they make merit before they die they are re-born as human beings, but those who have sinned are re-born as animals.

คำนำ

ประวัติ แยก นี้ ขึ้น ต้น คิด ว่า จะ หา ชื่อ ไป เปน ล่าม แปล ให้ เพราะ ชื่อ กับ แยก พูด รู้ ภาษา กัน ดี แต่ หา ที่น ได้ ล่าม ไม่ เผอิญ ทาง ราชการ เอง ให้ ทำ ส่ง ครั้น จะ รอ จน ได้ ล่าม ก่อน ก็ ไม่ ทน ความ ประสงค์ ของ ราชการ จึง จำ เปน ต้อง รีบ ไป ไต่ สอน แต่ โดย ลำพัง ใช้ พูด กัน ด้วย ภาษา ไทย เหนือ ไม่ ค่อย จะ เข้าใจ กัน ได้ง่าย กว่า จะ ได้ ความ แต่ ละ ข้อ ก็ ผิด เต็ม ที่ ต้อง อาศัย ที่ เห็น ด้วย ตา บ้าง ที่ รู้ อยู่ แล้ว แต่ ก่อน ๆ บ้าง คำ บาง คำ พูด ไม่ รู้ ภาษา กัน เลย จึง มี ข้อ ความ ขาด ๆ ต้น ๆ อยู่ ไม่ บรรลุ ตาม ข้อ ปัญหา ของ อนุกรรมการ แห่ง สยาม ไซไซ อี ดี เรียบ เรียง ไว้ เพราะ ฉนั้น ถ้า คำ ตอบ ปัญหา ข้อ ไต มิ ได้ ปรากฏ อยู่ ใน หนังสือ นี้ ก็ ขอ ให้ เปน ที่ เข้าใจ ว่า ปัญหา ข้อ นั้น ไต่ สอน ไม่ ได้ ความ โดย เหตุ ข้อ ขัด ข้อง ดัง กล่าว แล้ว

นาย ชาญ รังสิยานนท์ ผู้เรียบ เรียง
หลวง บำรุง เนาวการณ ผู้ตรวจ สอบ

ประวัติชนชาติ เย้า

นาย ชาญ รังสิยานนท์ ปลัดอำเภอ เชียงดาว เป็น ผู้เรียบ เรียง

ประเภท ที่ ๑

ว่า ศัพย์ ชาติ กำเนิด แล สรรพ ลักษณะ รูป ร่าง แห่ง ร่าง กาย

(๑) ชาติ กำเนิด ตามที่บรรพบุรุษ ของพวกเย้าเล่าสืบๆ กัน มา ว่า เชื้อ ชาติ เดิม อยู่ เมือง น่าน จีน (ประเทศจีน) แล้ว เมือง น่าน จีน เสีย แก่ ฮ่า คึก พล เมือง จิ่ง ฟา กัน อพยบ หนี ไป อยู่ เมือง ล่อฮาง ฉวน ใกล้ กับ เมือง กวางตุ้ง ใน ประเทศ จีน ทำ มา หา เลี้ยง ชีพ ใน ทาง นา บ้าง ทำ ไร่ อยู่ บน ดอย บน เขา บ้าง ต่อ มา ผู้คน พลเมือง ที่ มาก ขึ้น ทำ เล ที่ จะ ทำ มา หา เลี้ยง ชีพ ใน ทาง เพาะ ปลูก ก็ คับ แคว เข้า จิ่ง ได้ ฟา กัน อพยบ ไป อยู่ เมือง กวางซี ใน ประเทศ จีน เหมือน กัน พวก ที่ พอ มี อัน จะ กิน ก็ ซื้อ ที่ ไร่ ที่ นา อยู่ ใน ที่ ราม พวก ที่ ยาก จน ก็ ฟา กัน ทำ มา หา เลี้ยง ชีพ ใน ทาง ทำ ไร่ อยู่ บน เขา บน ดอย เพราะ ไม่ ต้อง ซื้อ ที่ ดิน ภายหลัง ผู้คน พลเมือง ที่ มาก ขึ้น ชน ชาติ อื่น ก็ แย่ง ที่ ดิน ทำ การ เพาะ ปลูก เสีย บ้าง ทำให้ พวก เย้า เกิด เตือด ร้อน ขึ้น อีก เพราะ การทำ ไร่ ของ พวก เย้า ถ้า ที่ ดิน จืด ก็ เปลี่ยนใหม่เสมอไป ไม่ มี ความ รู้ ที่ จะ ตบ แแต่ง ที่ ดิน ด้วย การ ใช้ ปุ๋ย แล ใน ยุค นั้น บ้าน เมือง เกิด วิกฤติ ฝน แล้ง ๓ ปี ติด ๆ กัน ทำ นา ไม่ได้ ผล ผู้คน พลเมือง อัดคัด อาหาร บรรดา พวก เย้า ที่ อยู่ บน ดอย บน เขา และ พวก ที่ อยู่ ใน ที่ ราม แทบ ทั้ง ล้วน ฟา กัน อพยบ ไป อยู่ เมือง ยูนาน อาณา เขตต์

จีน บ้าง เมือง แฉะ เมือง หลวง พระบาง ใน อาณาเขตต์ฝรังเศส บ้าง
 ส่วน พวก ที่ ยี่สิบ ตก ค้าง อยู่ ซึ่ง นับ ว่า เป็น ผู้มี อัน จะกิน เมื่อ พรรคพวก
 ของ ตน ที่ เป็น ภาษา เดียว กัน อพยพ ไป โดย มาก เช่น นั้น ก็ มี ความ จ้า
 เพ่งใจ จึง ทยอย ไล่ ทยอย มา ตาม พวก ของ ตน ไป อยู่ บน ดอย บน เขา จน
 สิ้น เจริง ต่อ นั้น มา ก็ แยก ย้าย กัน ไป อยู่ ตาม ที่ ต่าง ๆ แล้ว แต่ ใคร
 จะ ชอบ ทำ เล ที่ ไหน จึง กระจัด กระจาย เข้า มา จน ถึง พระราช อาณาจักร
 สยาม จน ทุก วัน นี้

(๒) รูป ร่าง สันฐาน แห่ง กาย ตาม ขรรพดา อย่าง สูง ๓๓ นิ้ว ฟุต
 อย่าง ต่ำ ๖๐ นิ้ว ฟุต ทรวด ทรง พล สม รูป สม ร่าง

(๓) ค่อน ข้าง แฉะ

(๔) ลักษณะ แห่ง หน้า ตา ตลอด ถึง ส่วน ต่าง ๆ เหมือน กับ ขาติ
 ย่อ จีน ชื่อ ก็ มี คำ ว่า “ เล่า ๆ ” นำหน้า ชื่อ เช่น เดียว กัน เช่น เล่า
 ผ่าน เล่าชู่ เล่าหลอ เล่าดำ เป็นต้น

(๕) ริม ฝี ปาก บาง คน หนา บาง คน บาง มี ขรรพ ตาม สี หน้า
 ของ เขา สันฐาน ก็ เหมือน กัน กับ ขาติ จีน แล ย่อ

(๖) ทรวด ทรง แล้ว ตาม สรรพ พันธ์ กาย สี ค่อน ข้าง เหลือง
 โดย มาก ไม่ ตก แล ค่อน ข้าง ย่อ แฉะ ไม่ หยิก

(๗) ลูก นัยน์ ตา สี ค่อน ข้าง เหลือง เทบ ทุก คน

(๘) หัว ตา กับ หาง ตา ได้ ะดับ กัน อย่าง คน ไทย

(๙) สี สรรพ พันธ์ ของ ร่าง กาย ซึ่ง ไม่ ถูก แดด เพราะ เลื้อย ฝ้า

ปิด บัง เปน สี ขาว ส่วน ที่ ถูก แดด เปน สี ขาว แดง คน ต่ำ มี จำนวน น้อย อย่าง เดียว กับ ชาติ จีน

(๑๐) รูป กระโหลก ศีรษะ ไม่ มี วิกด อย่างไร

(๑๑) เคี้ยว หน้า ตา แล ลักษณะ หู ขา กระโหลก ริม ฝีปาก หรือ ลิ้น ไม่ มี วิกด อย่างไร

(๑๒) ฟัน ไม่ มี ผิด ปกติ จาก คน ธรรมดา อย่างไร สี ของ ฟัน เขา โดย มาก ขาว แดง และ ไม่ มี การ อม อย่างไร

(๑๓) ส่วน ของ ร่าง กาย ต่าง ๆ ไม่ มี วิกด อย่างไร นอก จาก หู เมื่อ ยัง เล็ก เขา ได้ เจาะ ให้ เปน รู ทั้ง ๒ ข้าง สำหรับ ใส เครื่อง ประดับ สมมต เวียก เช่น ตุงตั้ง เท่านั้น

(๑๔) องค์ ชาติ ก็ มิ ได้ ผิด ปกติ เพศ หรือ มี การ ตัดเย็บ อย่างไร

(๑๕) การ สัก เนื้อ ตัว หรือ ย้อม ผิวกาย ไม่ มี

ว่า ด้วย ทำเล ที่ อยู่ แล ลักษณะ ขนบ ธรรมเนียม

(๑) ว่า ด้วย ถิ่น ที่ ทิ้ง ไป คน จำพวก นี้ ตั้ง อยู่ ตาม เนิน เขา จะ ลง มา อยู่ ที่ ราบ ไม่ได้ เพราะ เคย ขึ้น กับ อากาศ สูง เสียแล้ว ถ้า ลง มา ที่ ราบ หลาย ๆ วัน มัก ป่วย เปน ไข้ ทุก คน เขตต์ ที่ ตั้ง ไม่ มี กำหนด เพราะ อยู่ ที่ ไหน ไม่ เปน หลัก แหล่ง ถือ เอา ที่ ดิน เปน เกณฑ์ ถ้า หมด ที่ ดิน ที่ จะ ทำ ไว้ แล้ว ก็ พา กัน ย้าย ไป อยู่ ที่ อื่น ย้าย ไป มา หลาย ปี เข้า บาง ที่ ก็ กลับ มา อยู่ ทำเล เก่า อีก การ ทำ ไว้ ของ เขา ถ้า เปน ที่ ดิน ดี เพาะ ปลูก ได้ ผล งอก งาม ก็ ทำ ข้าว ที่ เดียว นั้น บ้าง ถ้า เปน ที่

ไม่ ดี ปลุกพืชพรรณไม่ งาม แล้ว ก็เปลี่ยนใหม่ เสมอไป คน จำพวก
นี้ สันดาน ค่อน ข้าง ใจ ทุบ กิริยา กระตัง กระเดื่อง มาก เพราะ ไม่ รู้ ขนบ
ธรรมเนียม เขา เรียก ขาติ ของ เขา ว่า “ แซ่เย้า ” คน ที่ อยู่ ใกล้
เคียง เรียก ว่า “ เย้า ”

(๒) ว่า ด้วย ถาน ที่ อยู่ โดย เฉพาะ ที่ อยู่ ของ เขา ๆ ตั้ง บ้าน
เรือน อยู่ เปน หย่อม ๆ เฉพาะ ใน พวก หนึ่ง ๆ หา มี เครื่อง ล้อม ภายนอก
อย่าง หนึ่ง อย่าง ใด ไม่ เพราะ ใน บริเวณ บ้าน เรือน ของ เขา นั้น ไม่ได้
ปลุก พืชพรรณ อย่าง ใด เลย ใน ลาน บ้าน ของ เขา แล้ว ทาง เรียบ ร้อย ดี
เสีย แต่ ปล่อย สุก ร ติงว พลุกล่น จน สุก ร นั้น ทำ ความ สกปรก เปน
อัน มาก เหม็น มวล สุก ร ฟุ้ง ไป ทั้ง บ้าน เรือน ไม่ มี พืช ปลุก เปน รูป
ทรง มลิลดา มี พายุ ลม ต่อ จาก หน้า จั่ว ออก ไป ทั้ง สอง ข้าง แต่ แบน และ
เตี้ย มาก เพราะ เอา ดิน เปน พื้น เช่น เตี้ย กัน กับ ไร่ จีน กุหลาบ ทำ ทาง
รถไฟ ส่วน ที่ นอน ยก รัน กว้าง ขวาง พอ แก่ จำนวน คน ที่ จะ นอน
หลัง คา มุง ด้วยไม้ ไม้ ฉาก คือ มุง หาย ๒ อัน คว้า ปิด ริม ต่อ ริม
ของ คู่ ที่ หาย อัน หนึ่ง สลับ กัน ไป อย่าง มุง กระเบื้อง ฝา ไม้ ฟาก ตั้ง
ขนาน ด้วยไม้ บ้าง กระดาน บ้าง กระดาน ไม้ ไม้ จ้าง ฝา แต่ ไม่ ไม้
กระดาน เล็กๆ เปน กระดาน ที่ ฝา เอา แล้ว ถาก ข้อม ด้วย มีด หรือ ขวาน
เล็ก น้อย ดู ไม่ เรียบ ร้อย เลย ครัว กระเดื่อง ตำ ข้าว มี อยู่ ภายใน
ห้อง เรือน จะ เอา ไม้ ข้าง นอก ไม่ได้ เพราะ สุก ร ที่ เขา เลี้ยง นั้น ทำลาย
หมด และ ใน เรือน ก่อไฟ ไม้ ขี้ ไม้ นา ตา ปี จน เขม่า ติด ไป ทั้ง ห้อง
ตลอด ทั้ง เครื่อง ภาชนะ ต่าง ๆ ชั้น ที่ สุด ใน ภู จมูก ของ คน จำพวก นี้

เขม่าไฟ ติด ออก ดำ ไป แทบ ทุก คน การ ขาน น้ ของ เขา นาน ๆ จะ มี
สัก ครั้ง หนึ่ง เนื้อ ตัว และ เครื่อง นุ่ง ห่ม เหนือ ใต ติด เป็น คราบ ๆ
ความ เหม็น สาน ที่ เหลือ ทน เครื่อง ภาชนะ ไข่ สร้อย ก็ มี คล้าย ๆ จีน
เป็น ต้น ว่า เครื่อง นุ่ง ห่ม เครื่อง มือ ขุด ดิน ฟัน ไร่ ด้วย ขาม
หม้อ ไข่ หม้อ แกง แล เครื่อง ไข่ เบ็ด เตล็ด ต่าง ๆ เครื่อง ไข่ เหล่า นี้
บรรจุ กระบุง ตะกร้า วาง เกะ เวียน ไร ไม่ เป็น ระเบียบ เวียน รัย การ รักษา
ความ สะอาด มี น้อย ที่ สุด

(๓) ว่า ด้วย การ นุ่ง ห่ม ผู้ ชาย นุ่ง กางเกง สี่ ตำ รูป ร่วง

อย่าง กางเกง เจียร ขอบ ขา ขลิบ ผ้า แดง ใส่ เลือ กุญแจ สี่ ตำ แดง ข้าง
แขน เล็ก อย่าง เลือ จีน ขลิบ ตาม ขอบ ทุก แห่ง ด้วย ผ้า สี่ แดง กับ เหลือ
เป็น แถว ๆ สอง แถว บ้าง สาม แถว บ้าง พัน ศีรษะ อย่าง พวง เจียร บาง ที่
ก็ ใส่ หมวก อย่าง ฮ่อ ที่ เย็น ด้วย ผ้า ดำ เหมือน รูป กะลา ผ้า พัน ศีรษะ
ใช้ สี่ ตำ กับ แดง เท่านั้น ไว้ วม เปีย อย่าง จีน สมัย ก่อน แต่ ไม่ ถัก เปีย
คาด เชื้อ ด้วย ผ้า สี่ ตำ ชาย ผ้า คาด เชื้อ ทั้ง สอง ข้าง ปีก เป็น ดอก ตรง
ต่าง ๆ ปีก ด้วย ต้าย สี่ แดง สี่ เหลือ สี่ ตำ สี่ เวียง สลับ กัน ใส่ กำไล
คอ ทำ ด้วย เงิน รูป คล้าย กำไล เข่า ของ เด็ก เมื่อ สมัย ก่อน ผิด แต่
ที่ หั้ว ทั้ง สอง ข้าง เป็น รูป คล้าย ปลา ยุกคร แล้ว หัก ขอบ นอก ข้าง นอก
ข้อ มือ ใส่ กำไล เงิน กำไล ตอน กลาง กลม เกี้ยง ตอน ริม ทั้ง สอง
เป็น สี่ เหลี่ยม แล ยก ลาย ต่าง ๆ ผู้ หญิง ใส่ เลือ กางเกง สี่ ตำ เลือ
แขน เล็ก ตัว ยาว ถึง ตาตุ่ม แหวก ข้าง ทั้ง สอง ข้าง แค เชื้อ คอ อย่าง คอ
เลือ ยะวา ที่ สวม ตั้ง แต่ คอ ถึง เชื้อ ติด ภู ด้วย ฝ่าย หรือ ไหม สี่ แดง เวียง

ติด กัน ไป เหมือน พวง มาลัย ใช้น้ำ พัน เชื้อ สอง ผืน ใน เลื่อ ๑ ผืน
 นอก เลื่อ ๑ ผืน ๆ นอก เลื่อ ใหญ่ แล ใช้น้ำ แต่ ๒ ถึง ๔ บา ผืน ใน เลื่อ
 เล็ก แล สั้น ติด ภู ไหม คล้าย ภู กระมี เวียง กัน ๓ อัน เมื่อ พัน เข้า แล้วย
 ภู นี้ ห้อย อยู่ ช้าง หน้า ทางเกว มีก ด้วย ต้าย บ้าง ไหม บ้าง เปน ดอก
 ต่าง ๆ ทำ ด้วย ฝีมือ ของ เขา เอง ลาย ดอก โดย มาก คล้าย ตัว หนังสือ จีน
 ใส่ กำไลย คอ ทำ ด้วย เงิน อย่าง ผู้ชาย แต่ เล็ก กว่า แล ใส่ หลาย อัน ตาม
 แต่ จะ มี มาก แล น้อย (ชายใส่ อัน เดียว) เจาะ หู กว้าง ใส่ วง เงิน ไต
 ขนาด เท่า เงิน บาท ข้อมือ ใส่ กำไลย เงิน อย่าง ผู้ชาย หลาย อัน บ้าง
 อัน เดียว บ้างตามแต่ มี และ จนไว้ผม ยาว เกลา ผม สุก มวย อยู่กลาง ศีรษะ
 ผม ที่ จอน หู โคน ออก แล กัน ตีน ผม เปน วง กลม คล้าย จุก เอา ขี้ผึ้ง
 ผสม ดินหม้อ ทา ผม เปน ปีก ๆ และ เอา หิน ขัด จน ผม ติด กัน เปน แผ่น
 ตู เหมือน เอา ถุง ผ้า ตำ ครอบศีรษะ ไว้เอา ผ้าแดง พัน แต่ บาง ๆ ตู เปน
 รูป เหมือน ฝา ขี้ ชื้น หนึ่ง แล้วย เอา ผ้า สี แดง หรือ สี ดำ ผืน ใหญ่ พันทับ อีก
 ชื้น หนึ่ง ที่ หน้า ออก ระหว่าง สิบ เลื่อ ทั้ง ๒ ช้าง ติด แผ่น เงิน สี เหลี่ยม ยก
 ลาย ต่าง ๆ ขนาด กว้าง ๑ นิ้ว ฟุต ยาว ๒ นิ้ว ฟุต เวียง ติด ๆ กัน ไป แต่ คอ
 ถึง เอว ตาม ขวอมตา ทั้ง ชาย แล หญิง ไม่ ใส่ รองเท้า เครื่อง แต่ง กาย
 สกปรก เต็ม ที่ ไม่ ค่อย จะ ชัก ฟอก กัน เลย ถ้า คน ที่ มี หลาย สำรับ ก็
 ผัด เปลี่ยน บ้าง การ แต่ง กาย เครื่อง นุ่ง ห่ม มี อย่าง เดียว ดัง กล่าว แล้วย
 เวลา นักชดถุกย์ ถ้า มี ก็ เปลี่ยน ใช้น้ำ เลื่อ ใหม่ ผ้า ใหม่ เวลา นักชดถุกย์
 ของ เขา ตรง กับ จีน

(๔) ว่า ด้วย การ บริโภค เขา บริโภค อาหาร เช่นเดียวกับ พวก
 ช่อ จีน มี เข้า ปลา เนื้อ ผัก พริก เกลือ เปน พื้น สุรา เมรัย
 รับประทาน ทุก คน ทั้ง ชาย แล หญิง แต่ รับประทาน ไม่มาก มัก พา กัน รับประทาน
 เวลา เลี้ยง ผี แล้ว เพราะ ถือ กัน ว่า ถ้า ใคร รับประทาน เต้น ผี ๆ ชอบ พอ ผู้
 นั้น ผีน ก็ สุข ทุก คน เหมือน กัน เพราะ ถือ กัน ว่า เปน ยา แก้ โรค อย่าง
 ดี ชنان นหนึ่ง จะ ปวด หัว ตัว ร้อน เปน ใช้ เปน ทนาร หรือ ปวด ท้อง ลง
 ท้อง ๆ ล ๆ ก็ ใช้ สุข ยา ผีน แก้ กัน เสมอ ไป ชั้น ที่ สุด ทารก
 เจ็บ ป่วย ก็ ใช้ ครั้น ผีน พ่น ที่ สุข จน ติด ก็ มาก ทั้ง หญิง แล ชาย หมา
 พลุ แล ของ แทน หมา พลุ ไม่ รับประทาน เลย เครื่อง พง เครื่อง ต้ม แล
 ภาชนะ เครื่อง ใช้ สร้อย อย่าง อื่น ก็ มี อย่าง เดียว กัน กับ ชาตี ช่อ รับประทาน
 อาหาร ด้วย ตะเกียบ

(๕) ว่า ด้วย การ หา เนื้อ หา ปลา การ หา เนื้อ หา ปลา มี บ้าง
 เปน บาง คราว แต่ ไม่ ขำ นาน เนื้อ ใช้ ขึ้น ยิง ชัด จัน ห้าง ด้วย กับ
 ไม่ สัตว์ ที่ ยิง เช่น กวาง เก้ง กระติง หมู ป่า เลี้ยงมา เปน ต้น
 เมื่อ ยิง เนื้อ ได้ แล้ว เขา บอก กล่าว เชื้อ เขียว ผี สาง ทั้ง หลาย ที่ ไม่ รู้ จัก ชื่อ ก็
 กล่าว รวม เช่น กล่าว รวม ว่า จำพวก ผี ตาย โหง, ตาย พราย เปน ต้น
 ใน คำ บอก กล่าว มี ใจ ความ ว่า การ ที่ เขา ได้ สัตว์ นั้น ก็ เปน โดย ผี
 สาง ทั้ง หลาย นำ มา ให้ เขา มีความ ชอบ ออ ชอบ ใจ ต่อ ผี นั้น มาก
 จึง ขอ เชื้อ เขียว ให้ ผี กิน เนื้อ สัตว์ ที่ ยิง ได้ นั้น เสีย ก่อน และ กล่าว
 คำ อ้อน รอน ขอ ให้ เขา ได้ รับ ความ สุข ด้วย ประการ ต่าง ๆ ถือ กัน ว่า
 สัตว์ ทุก อย่าง เปน ของ ผี ทั้ง สิ้น ถ้า จะ เอา มา กิน เสีย เลย ๆ เช่น นั้น

ไม่ เป็น การ สมควร จึง ได้ มี พริช ชือช ขาย สัตว์ ต่อ ด้ เงิน ที่ ให้ ด้ นั้น
เป็น รอย ตรา เหล็ก ประทับ บน กระดาษ รูป คล้าย ชีปะ คิต วาชา ตวง ละ ๑
รูเบีย เมื่อ บอก กล่าว เสร็จ แล้ว ก็ เอา กระดาษ นั้น เผาไฟ เป็น อัน
เชื่อ ว่า ด้ ได้ รับ เงิน นั้น ไป แล้ว ส่วน การ จับ ปลา ไช้ งม ด้วย มือ หา มี
เครื่อง ตัก จับ อย่าง ไต ไไม่

(๖) ว่า ด้วย การ ไป มา ยาน พาหนะ ทุก อย่าง ไม่ เคย ใช้ โดย
สัตว์ พาหนะ มี ม้า ใช้ ต่าง บ้าง บาง คราว ตัว หนึ่ง บ้าง สอง ตัว บ้าง อย่าง มาก
มี คน หนึ่ง ไม่ เกิน ๑๐ ตัว ใช้ พริช ต่าง อย่าง ช่อ

(๗) ว่า ด้วย กลิกรรม การ ทำ ไร่ ปลูก เข้า ปลูก ผัก ทำ
เช่น เดียว กับ ชาว เรา เครื่อง มือ ก็ เหมือน กัน แต่ แรง สัตว์ พาหนะ
ใช้ ไม่ ได้ เพราะ ทำ ตาม โหล ชาว นา ไม่ เคย ทำ เลย ปลูก สัตว์ ที่
เขา เลี้ยง มี ลูก สุนัข ไก่ เปน ต้น ตัว ด้ง ตัว โหม เขา ไม่ รู้ จัก เลี้ยง
พืช ที่ เขา ปลูก มี ข้าว ข้าวโพด พริก แผลง แตง น้ำ เต้า
หอม กระเทียม พริก ซึ่ง ด้ ต่าง ๆ มันฝรั่ง มันเทศ ผัก
กาด พักทอง ยาสูบ ฯลฯ

(๘) ว่า ด้วย การ ชื้อช ขาย แลก เปลี่ยน กัน การ ตั้ง ร้าน ตั้ง ตลาด
ไม่ มี มาตรา น้ำหนัก อย่าง เดียว กับ จีน มาตรา วัด ยาว กับ มาตรา ตัก
ตวง ไต สอน ไม่ ได้ ความ การ ชื้อช ขาย เขา ใช้ เงิน ตรา แล เบี้ย สดางค์
อย่าง เดียว กับ ชาว เรา

(๙) ว่า ด้วย ทัตกรรม การ ตี เหล็ก การ ตี เงิน การ ทำ

กระต่าย เมา ปูน เปน บ้าง แต่ไม่ชำนาญ การ เย็บ ปัก ถัก ร้อย การ
 เย็บ ผ้า ผี มือ ผู้หญิง ชำนาญ วิธี ทำ กระต่าย ทำ ด้วย หน่อไม้ ไม้ ที่มี
 อายุ ได้ ประมาณ ๑ เดือน คือ ไม้ ให้อ่อน นึก ไม้ ไม้ แก่ นึก เอา แต่
 เนื้อ กลาง ผิด กับ เยื่อ แล ข้อ ทั้ง เล็ก จัก เปน กลีบ บาง ๆ โต ประมาณ
 เท่า นิ้ว มือ แล้ว ต้ม ใส่ ปูน ขาว พอ สมควร ต้ม แล้ว เอา แช่ น้ำ เย็น
 สัก ๓-๔ วัน เปลี่ยน น้ำ ทุก วัน แล้ว เอา ขึ้น ใส่ ตะกร้า หรือ ภาชนะ
 อย่าง ไต อย่าง หนึ่ง บ่ม ไว้ สัก ๑๐ หรือ ๑๕ วัน พอ อ่อน นุ่ม ดี แล้ว เอา ออก
 ทำให้ เล็ก หน่อย แล้ว เอา ละลาย น้ำ ข้อน เอา กาก ออก แล้ว เอา น้ำ เท
 บน ผ้า พิมพ์ ละเลง ให้ เสมอ กัน ดี น้ำ จะ ไหล ลอด ผ้า เยื่อ กระต่าย ติด
 อยู่ ทั้ง บน เอา ตาก แดด ตาก แดด แห้ง แล้ว ค่อย เอา อะไร ลื่น ๆ
 แะะ ออก เปน เสรี การ ผ้า พิมพ์ นั้น จึง ติด กอบ ไว้ ให้ ดี กระต่าย
 ที่ ทำ นี้ เปน กระต่าย ชนิด ที่ จีน ใช้ ให้อำนาจ เขา ทำ ไว้ ก็ สำหรับ ใช้
 ให้อำนาจ การ ย้อม ผ้า ย้อม ให้ เปน สี ดำ ได้ อย่าง เดียว ใช้ ย้อม ด้วย
 ใบ ความ

(๑๐) ว่า ด้วย อารุข มี มีด ตาม ปืน คาน สีลา

(๑๑) ว่า ด้วย ขวมนิยม การ ปกครอง การ เคารพ นับถือ แล

บังคับ ปัญหา ใน ระหว่าง ครอบครัว ก็ เช่น เดียว กับ ชาว เรา ส่วน การ เลี้ยง
 บุตร ฝึก กัน มาก เด็ก ไม้ ค่อย จะ ได้ รับ ความ อนุเคราะห์ กล่อม เกลี้ยง นึก
 มารดา ของ เด็ก หรือ คน เลี้ยง เด็ก จะ ทำ การ งาน อะไร ได้ ทุก เมื่อ มี ได้
 เปน ภาระ กับ เด็ก เลย เพราะ ใช้ วิธี เอา เด็ก มัด ติด หลัง เมื่อ
 เด็ก หลับ ก็ หลับ อยู่ บน หลัง นั้น เอง วิธี มัด เด็ก คือ ใช้ ผ้า มัด ลอด

ได้รั้งแล้ว เด็ก เอา ขา ข้าง ทั้ง ๒ ข้าง พาด ขึ้น บน บ่า มารดา หรือ พี่ เลี้ยง แล้ว
 เอา ไขว้ กัน ตวัด ถอด ได้ รั้ง แล้ว ถอด ไป ข้าง หลัง ให้ ไขว้ กัน อีก ครั้ง หนึ่ง
 แล้ว เอา ขา ข้าง ทั้ง ๒ ข้าง ถอด ได้ วิชา เด็ก ถอด มา มัด หัว เงื่อน ที่ หน้า ท้อง
 มารดา หรือ พี่ เลี้ยง แล้ว มี เข็มมัด คอ แต่ ศีรษะ ถึง เท้า เด็ก อีก ขัน หนึ่ง
 เด็ก จะ ถูก แตะ ถูก ฝน บ้าง เขา ก็ เห็น ว่า ไม่ เปน การ ปลาท เด็ก ทุก
 คน ไม่ เคย นอน เบาะ หรือ เปล เลย การ รับ บุตร บุญธรรม เท่า กับ ฆ้อง
 ขา ข้าง กัน เพราะ เมื่อ ผู้ที่ ได้ รับ เด็ก เอา เงิน ให้ แก่ บิดา มารดา ของ เด็ก
 ตาม ราคา ที่ ตกลง กัน แล้ว ก็ เปน อัน หมด ความ เกี่ยว ข้อง ใน ระหว่าง
 บิดา มารดา กับ บุตร ที่ เดียว การ ตัด ขาด จาก บุตร โดย บุตร กระทำ ความ
 ผิด ก็ ไม่ ต่าง กัน กับ ขา เรา การ จิราห์ แต่ง งาน ก็ เท่า กับ ฆ้อง ขา
 เหมือน กัน เพราะ ผู้ปกครอง หญิง เรียก เอา ราคาค่า ตัว เท่า นั้น เท่า นี้
 ตาม รูป ร้าง ขาด งาน หรือ ไม่ ขาด งาน การ งาน ดี หรือ ไม่ ดี ราคา อย่าง
 ต่ำ ๕๐ รูเบิล อย่าง สูง ๓๐๐ รูเบิล ขึ้นต้น ผู้ใหญ่ ต่อ ผู้ใหญ่ พูต กัน ก่อน
 การ ที่ จะ ตกลง กัน ก็ ต้อง ประกอบ ไป ด้วย ลักษณะ ขาด ราคี ของ ขา แล
 หญิง ถูก ต้อง กัน ดี ตาม ตำรา ไหวศาสตร์ ของ เขา ทั้ง ประกอบ ด้วย ความ
 ยิน ยอม พร้อม ใจ ทั้ง ฝ่าย ผู้ปกครอง และ ตัว หญิง เมื่อ เปน การ ตกลง
 กัน แล้ว ฝ่าย ขา ก็ เอา เงิน วาง ประจำ ฝ่าย หญิง ไว้ ทั้ง ราคาค่า ตัว หญิง
 แล้วนัด ส่งตัว กัน วัน ที่ จะ เลือก ได้ ตาม ตำรา ไหวศาสตร์ ของ เขา เมื่อ
 ถึง วัน นัด ผู้ปกครอง หญิง ก็ นำ หญิง ไป ยัง บ้าน ขา พร้อม ด้วย เพื่อน
 เจ้าสาว ใน วัน ส่งตัว นี้ ฝ่าย ขา มี การ เลี้ยง ฆ้อง บอก กล่าว ฆ้อง ให้
 ทราวม ใน การ แต่ง งาน กัน และ กล่าว คำ รำพรรณ ขอให้ ฆ้อง ทั้งหลาย ปกป้อง

รักษา คู่ บ่าว สาว ให้ ได้ รับ ความ สุข ด้วย ประการ ต่าง ๆ เสร็จ การ เลี้ยง
 ด้ แล้ว มี การ เลี้ยง กัน ของ ที่ เลี้ยง มี หมู เหล่า ไก่ เปน อาทิ กิน
 เลี้ยง แล้ว ฝ่าย ชาย ชำระ เงิน ค่าตัว หญิง ที่ ค้าง อยู่ ครบ แล้ว เปน เสร็จการ
 แล้ว หญิง นั้น ก็ เปน สิทธิ แก่ ชาย บิดา มารดา หรือ ผู้ปกครอง หญิง
 เปน อัน หมด ความ เกียจ ข้อง ทุก อย่าง ดัง เช่น สิ่ง ของ ที่ ได้ ชาย ไป
 แล้ว ฉะนั้น เมื่อ ชาย หญิง ได้ เปน สามี ภรรยา กัน แล้ว จะ อย่าง ไต ก็ตาม
 เปน ไม่ มี ทั้ง ขว้าง กัน เลย เพราะ มี ความ เชื่อ มั่น ฝัง แน่น อยู่ใน ใจ
 ทั้ง กัน ว่า ถ้า สามี ภรรยา คู่ ไต ทั้ง กัน เปน การ ผิด ด้ อย่าง แวง ด้ จะ
 ลงโทษ หนัก ตลอด ทั้ง ผู้คน ที่ อยู่ ร่วม หมู่ บ้าน เดียว กัน นั้น ด้วย ซึ่ง
 เขา กลัว กัน เสีย ยิ่ง กว่า อะไร ๆ หมด การ คลอด บุตร ใน ๓ วัน แรก
 ให้ มารดา เด็ก นั่ง กอด เช่า อยู่ หนึ่ง ๆ ถ้า ไม่ จำ เปน ไม่ ให้ ลูก ไป ไหน
 ห้าม ไม่ ให้นอน เพราะ กลัว เลือด ทำ พิษ พัน สาม วัน แล้ว จึง นอน ได้
 กำหนด อยู่ ไฟ เตือน หนึ่ง ใน เขตต์ เรือน ไฟ รับประทาน ไก่ ต้ม ใส่ เครื่อง
 เทศ เท่า นั้น หา ได้ รับประทาน ยา อย่าง ไต ไม่ เด็ก เมื่อ ออก พัน ท้อง
 ควัก เลือด ใน ปาก ตัด สะตือ อาบ น้ำ ร้อน เหมือน ชาว เรา แต่ รก
 เอา ใส่ ตะกร้า แขนง ทั้ง ไว้ ใน ป่า การ ปฏิบัติ เด็ก บก พร่อง มาก เด็ก
 เมื่อ อายุ พัน ไป หนึ่ง เดือน ก็ โกง ฌม ๆ สัก ครั้ง หนึ่ง หรือ สอง ครั้ง แล้ว ก็ ไล่
 จุก เมื่อ เวลา ตาย เขียว ด้ เลี้ยง ด้ นอก ด้ ให้ รู้ และ ขอ ให้ ด้
 นำ ผู้ตาย ไป ใน ทาง ที่ ชอบ ถ้า เปน ผู้มี ทพฺพ์ ก็ ทำ โลง นำ เอา ไป
 ฝัง และ ทำ คอก ล้อม กัน มุง หลัง คา รักษา ไว้ ถ้า คน จน ก็ เอา ไป ฝัง
 ทั้ง ไว้ ตาม เรือง ไม่ มี พิธี แด ด้ เหมือน ชาว เรา เมื่อ จะ ย้าย ทำ เล

ที่ อยู่ ก็ บอก ถวาย เจ้า เจ้า มี ที่ ผัง นั้น ไป ด้วย การ ทำ เรือน ใหม่
ใน ระหว่าง ที่ ทำ จะ แล้ง หรือ ไม่ แล้ง ก็ ตาม ถ้า ถึง วัน ตี ตาม ไทราศาสตร์
ของ เขา มี การ เจริญ มี ปู่ ย่า ตา ยาย มา กิน เลี้ยง แล ขอ ให้ ด้ ช่าง
เหล็กต่าง ๆ ถ้า มี ด้ รักษ อยู่น ใน สถานที่ ที่ จะ ทำ เรือน นั้น ก็ ขอ ให้ ด้ ปู่
ย่า ตา ยาย ขยับ ไล่ ไป เลียบ

(๑๓) ทำ ด้วย ศิลปวิทยาการ การ วาด เขียน สลัก แกะ ปั้น

และ ตา ตี มะ หี ไม่ เปน เลย (การ ร้อง รำ ทำ เพลง และการ เล่น ต่าง ๆ
เข้าใจ ว่า มี แด่ เลียบ ใจ ที่ ไต่ สอน ใน ข้อ นี้ ไม่ได้ ความ) หนังสือ
เหมือน หนังสือ จีน แล อ่าน เขียน กลับ หน้า เปน หลัง เหมือน กัน ด้วย นิยาย
นิทาน ของ เขา ก็ มี แด่ ไม่ ปรากฏ ว่า จะ นิยม นิทาน ชนิด ไต นิยาย ของ
เขา จะ ให้ แปล เปน ภาษา เขา ไม่ได้ เพราะ ไม่ รู้ ภาษา กัน ดี นิยาย
ของ เขา ได้ ให้ เขา เค้า ให้ ฟัง เรื่อง หนึ่ง (เข้า ใจ ว่า เปน ตำนาน ใน
ลัทธิ ของ เขา) คง จับ ใจ ความ ได้ ดัง นี้ :—

เดิม มี สามี ภรรยา คู่ หนึ่ง เปน ขาดิ แยก อยู่ ด้วย กัน สาม ปี ไม่
มี บุตร สามี เปน คน อยาก ได้ บุตร แด่ แด่ ว่า กล่าว เสีย ต ส
ภรรยา ต่าง ๆ ภรรยา เสีย ใจ ก็ ร้อง ให้ ใน ขณะ ที่ ร้อง ให้ นั้น เดิน
ไป ตม รว จู รว ริน ที่ พาด เขา น้ำ มา จาก บน ภูเขา พบ คน ขาว ศีรษะ
หงอก หลัง ไท สัก ไม่ เท่า เดิม มา ชาย ขาว นั้น ตาม ว่า ร้อง ให้ ทำ ไม่
หญิง นั้น จึง เค้า ประพฤติ เหตุ ให้ ชาย ขาว นั้น ฟัง แด่ ตัน จน ปลาย ชาย
ขาว ได้ ฟัง แล้ว กล่าว ว่า อย่า ร้อง ให้ ร้อง ห่ม ไป เลย ถ้า อยาก ได้
บุตร ให้ เขา ผล ไม่ นี้ ไป รับทาน มี ละ กลับ ว่า แล้ว ส่ง ผล ไม่ ชนิด หนึ่ง

มี ๑๒ กลับ ให้แก่ หญิง นั้น ๑ ผล แล้ว ก็ อันตะระธาน หาย ไป หญิง นั้น กลับ มา เอา ผลไม้ ให้สามี ดู แล เล่า เหตุผล ให้ ฟัง สามี ตีอก ตีใจ มาก บอก ให้ ภรรยา รับประทาน ผล ไม้ นั้น ภรรยา เอา ไป รับประทาน สับ หลั สามี พอ ได้ ลิ้ม รส ก็ ตีตใจ เพราะ ผล ไม้ นั้น มี รส อร่อย มาก เลย รับประทาน ที่ เดียว หมด ทั้ง ๑๒ กลับ อยู่ มา ไม่ ช้า ก็ ตั้ง กรรมกร มี กรรมกร ได้ หนึ่ง ปี จึง คลอด คลอด ออก มา คราว เดียว ๑๒ คน เปน ผู้ชาย ทั้ง สิ้น รูป ร่าม หน้า ตา ทุก คน เหมือน กัน ตั้ง กะคน ๆ เดียว กัน พอ คลอด พ้น ห้อง ก็ พุด ได้ เต็น ได้ บิดา มารดา เอา เข้า ต้ม ใส่ รวง ไม้ ให้ รับประทาน เพราะ น้ำนม ไม่ พอ เลี้ยง พอ อายุ ครบ ๗ วัน ก็ มี กำลัง แข็งแรง ตั้ง ผู้ใหญ่ ทั้ง ๑๒ คน บิดา มารดา ก็ อู่อ่าห์ เลี้ยง ดู จน เจริญ ไวย เปน ลำดับ มา แต่ ไม่ ปรากฏ ว่า ชื่อ โต บ้าง (สมมติ ใน ที่ นี้ ว่า ชื่อ หนึ่ง สอง สาม สี่ ห้า หก เจ็ด แปด เก้า สิบ สิบเอ็ด สิบสอง) อยู่ มา วัน หนึ่ง ราษฎร ถูก เกณฑ์ ให้ ตัด เสา ไป ทำ ปราสาท ของ กรมตำรวจ ใน เมือง นั้น หลัง คา เรือน ละ ๑ ต้น บิดา จึง จัด ให้ นาย , หนึ่ง , ตัด ไม้ ไป ส่ง เจ้าพนักงาน นาย หนึ่ง ก็ ตัด เสา ไป ส่ง เจ้าพนักงาน ๑ ต้น เมื่อ เสา ครบ แล้ว กรมตำรวจ ได้ ทรง ตรวจ คัด เลือก เสา ด้วย พระองค์ เอง พอ พระทัย เสา ของ นาย หนึ่ง นั้น มาก เพราะ เปน ไม้ แก่น เอา ไม้ เคาะ ดู เสียง เหมือน เหล็ก แล้ว รับ สั่ง ให้ นาย ข่าง ลง มือ ปลุก ปราสาท ครั้น ถึง เวลา ที่ จะ ปัก เสา ของ นาย หนึ่ง ลง หลุม ใช้ กำลัง คน เท่า ไฉ่ ๆ ก็ ยก เสา นั้น ไม่ ไหว จึง รับ สั่ง ให้ หา นาย หนึ่ง มา นาย หนึ่ง มา ถึง ก็ เอา มือ ข้าย ยก เสา ลง หลุม ได้ โดย ง่าย ตาย มหา ขน ก็ พา กัน

สรรเสริญ ครั้น ท้า ปราชญ์ เสรีจ แล้วย ภาระตริยมี การ ทำ บุญ ให้ ท่าน
 นาย หนึ่ง จึง ใช้ ให้ นาย สอง ผู้ น้อย เข้า มา ดู นาย สอง เดิน เข้า มา ถึง
 ใน เมือง ๆ ก็ ล้ม จึง มี การ ได้ สอน หา เหตุ ผล กัน ขึ้น นาย สอง
 กราบ ทูล ต่อ ภาระตริย ว่า เรา เอง เปน ผู้ ที่ เหยียบ เมือง ล้ม ภาระตริย
 จึง รับ สั่ง ให้ ทหาร จับ นาย สอง จองจำ ไว้ เพื่ น จะ วิจัย ไทย จะ ผูก
 มัด จอง จำ สัก เท่า ไหว ๆ เครื่อง พัน ทนา ก็ หุด ดึง หมด ภาระตริย
 จึง สั่ง ให้ เอา ไฟ เมา นาย สอง ทูล ขอล กลับ ไป ดู หน้า บิดา มารดา และ
 ญาติ พี่ น้อง ก่อน ภาระตริย ก็ ยอม พอ นาย สอง กลับ ไป ถึง เล่า ให้
 พี่ น้อง ฟัง แล้วย ให้ นาย สาม เข้า มา ให้ ภาระตริย ทำ โทษ พอ นาย
 สาม เข้า มา ถึง ใน เมือง ทหาร ก็ จับ ผูก มัด แล้ว ก่อ ไฟ กอง ใหญ่ เอา
 นาย สาม ทั้ง เข้า กอง ไฟ ครั้น ไฟ ต้ม นาย สาม ก็ ยัง ปกติ ดี อยู่ แล้วย
 กล่าว คำ เย้ย หยัน ว่า ให้ ก่อ ไฟ ให้ ลุก มาก ๆ ยิ่ง กว่า นี้ เพราะ เรา ทน
 เต็ม ที่ ทหาร จึง นำ ความ กราบ ทูล ภาระตริย ๆ รับ สั่ง ให้ เอา ไม้ หวด นึ่ง
 นาย สาม อ้อน วอน ขอล กลับ บ้าน ทำนอง เดียว กับ นาย สอง ภาระตริย ก็
 อนุญาต แล้วย นาย สาม จัด ให้ นาย สี่ เข้า ไป แทน ตัว ทหาร ก็ เอา นาย
 สี่ นึ่ง นาย สี่ ก็ ไม่ ตาย แล้วย กล่าว คำ เย้ย หยัน ต่าง ๆ ภาระตริย
 จึง รับ สั่ง ให้ มัด ตีต โค กระบือ แล้วย ฆบ โค กระบือ ให้ ลาก ถู ไป จน ตาย
 นาย สี่ ก็ แก่ง อุบาย ว่า คราว นี้ จะ ตาย แน่ ไหน ๆ จะ ตาย ขอ ให้ เห็น
 หน้า บิดา มารดา และ ญาติ พี่ น้อง เสีย ก่อน ภาระตริย ก็ ปล่อย ให้ ไป
 แล้วย นาย สี่ จัด ให้ นาย ห้า เข้า มา รับ โทษ แทน พอ นาย ห้า กลับ มา ถึง
 ทหาร ก็ จัด การ ตาม รับ สั่ง นาย ห้า ก็ บรรดา ให้ ร่าง กาย ใหญ่ ขึ้น จะ

ใช้แรง พาหะนะ สักเท่าใด สัตว์ พาหะนะก็ลากไม่ไหว คราวนี้ กระษัตริย์
รับสั่งให้เอา มัด ถ่วง น้ำ นาย ห้า ก็ อูบาย ทูล ขอ โดย ทานอง เดียวกัน
แล้วจัดให้นายหก เปลี่ยนตัว มาแทน ในการ เปลี่ยน ตัว กัน นี้ ใครๆ
หา รู้ ไม่ เพราะ เหมือน กัน ทุก ๆ คน พอ นาย หก มา ถึง ทหาร ก็ จับ
ถ่วง น้ำ นาย หก ก็ บรรดาล ให้ ร่วง กาย ใหญ่ สูง จน พัน น้ำ นั้น เสีย หา
เป็น อันตราย อย่าง ไດ ไม่ แทง ก็ แล้ว ยิง ก็ แล้ว พัน ก็ แล้ว จะ ชำ โดย
อูบาย อย่างใด ก็ หา เป็น อันตราย อย่างใด ไม่ กระษัตริย์ จึง ปล่อย ตัว ไป
ต่อมา พี่ น้อง สิบสอง คน นี้ วิวาท กับ พระอินทร์ รบกับ พระอินทร์ ขึ้น ตัน ขณะ
ภายหลัง แพ้ พระอินทร์ จึง ยอม เป็น บริวาร ของ พระอินทร์ ๆ มอบ หน้าที่
ให้เป็น ผู้ตรวจ ตูความ ประพฤติ มนุษย์ มนุษย์ คนใด ทำดี ทำชั่วประการใด
ให้ จด บัญชี ไว้ พวก เข่า จึง ได้ สักการะบูชา มา จน ทุก วัน นี้ โดย
ถือว่า จะ ทำ การ ไต ๆ พวก พี่ น้อง สิบสอง คน นี้ ย่อม รู้ เห็น ทั้งสิ้น

(๑๓) ว่า ด้วย วิทยาศาสตร์ เขา นับ วัน เดือน ปี โดย วิธี ไต

ได้ สอน ไม่ได้ ความ วิชา แพทย์ ไม่ มี ความ รู้ เลย การ ใช้ ยา มี น้อย ที่
สุด เพราะ ไม่ นิยม ยา ที่ รู้ จัก ใช้ มี ยา คือน้ำ กับ รากไม้ บาง อย่าง
นอก นั้น จะ ว่า ไม่ เคย ได้ พบ เห็น เลย ก็ คง ไม่ ผิด การ รักษา คน บ่อย
ขอ อำนาจ ด้ ช่วย เป็น ประทาน จะได้ กล่าว ต่อ ไป ใน ประเภท ลัทธิ ศาสนา

(๑๔) ว่า ด้วย ลัทธิศาสนา เขา นับถือ ด้ แล ไหว้ ด้ อย่าง เดียว

และ เส้น ด้ ทุก วัน ๆ ละ สาม เวลา คือ เช้า กลางวัน เย็น เมื่อเส้นที่
ไ้ ด้ ดี ช้อง กลอง ทุก ครั้ง เป็นวิธีที่ บอก ให้ ด้ รู้ ตัว กลอง มี เป็น บาง เรือน
แต่ ช้อง มี ทุก เรือน กลอง รูป เหมือน กลอง ลคร แต่ เอา เชือก หนึ่งร้อย

หนึ่ง หน้า กลอง ซึ่ง ตีง กัน ไว้ อย่าง ตะโพน แล้ว เขา ลืม ตอก ตาม เขือก
 หนึ่ง เหมือน ภู ถัด ที่ เขา หีบ ถ้อย เพื่อ ให้ ตีง เต็ม ที่ ทำโดยฝีมือของเขา
 เอง ทำไว้ อย่าง เดียว กับ จัน ไหว้ จ้าว เขา ถือว่า มิ ยานา จ ที่ จะ ให้
 คุน หรือ ให้ โทษ แก่ เขา อย่าง ไต ก็ ได้ สักขี ที่ เขา ถือ มิ นี้ สืบ มา แต่
 ครั้ง ไบราณ ลถาน ที่ บุษบา มิ แต่ ใน บ้าน เขา ทำ เปน หิ้ง ไว้ รวม ๓ หิ้ง
 ทุก ๆ หลัศก เรือน หิ้ง ที่ ๑ (พระอินทร์ พระพรหม) หิ้ง หนึ่ง หิ้ง มิ
 ปู่ ย่า ตา ยาย หิ้ง หนึ่ง หิ้ง มิ บำ มิ เมือง หิ้ง หนึ่ง มิ เครื่อง เส้น เครื่อง
 บุษบา คือ ถ้วย น้ำ ถ้วย ข้าว ถ้วย กับ แล รูป เทานั้น ถ้า มิ มี รูป ใช้ มิ
 ที่ หอม ๆ เช่น จันทร ชาร จันทร เทศ เมากับ ถ่านไฟ เทน รูป รูปร่าง ของ
 มิ เปน อย่าง ไว มิ เห็น มิ ถ้า มิ กาย เจ็บ ป่วย ก็ ตาม มิ โดย วิธี เสี่ยงทาย
 คือ เขา เขือก มัด เหล็ก อะไร ๆ ก็ ได้ ให้ เปน หู หิ้ว แล้ว เขา กระดาด ที่
 ประทับตรา ที่ สมมต ว่า เงิน เหม็น หู เขือก ถือ หิ้ว ไว้ แล้ว กล่าว คำ อัญเชิญ
 มิ โดย ไวหาร ต่าง ๆ แล ตาม มิ โดย คำ อธิฐาน เช่น ตาม ว่า การ ที่ เปน
 นี้ โดย มิ ทำ หรือ โดย อากาญ ไวศ ถ้า มิ ทำ ก็ ให้ เหล็ก นั้น แกร่ง ถ้า
 เหล็ก แกร่ง แม้ แต่ ครั้ง เดียว ก็ เชื่อ ว่า มิ ทำ ถ้า เหล็ก นั้น ไม่ แกร่ง ก็
 อัญเชิญ แล อธิฐาน จน ถึง ๓ ครั้ง ถ้า มิ แกร่ง เลย จัง จะ เชื่อ ที่ ทำ
 เช่น นี้ เพราะ สงสัย ว่า บาง ที่ มิ ไม่ ทน มา ถ้า ได้ ความ ว่า มิ ทำ ก็ ตาม
 ต่อ ไป ว่า มิ จำพวก ไต ทำ ทำ เพื่อ เหตุ ไต จะ ประสงค์ สิ่ง ไต โดย คำ
 อธิฐาน ทำนอง เดียง กัน ผลที่สุด ก็ บนบาน ศาลกล่าว แล้ว เม้า กระดาด ที่
 สมมต ว่า เงิน นั้น ไป ให้ มิ เมื่อ หาย ก็ แก้นบน ถ้า ตาย ก็ แล้ง ไป หา
 ไท โทษ มิ อย่าง ไต ไม่ คือ เสีย ว่า อายุ มาเพียง นั้น วิธี แก้นบน ขึ้น ต้น

ก็ใช้โง่ทวน กล่าวคำ อัญเชิญ ผี ก่อน ที่ จะ รู้ ได้ ว่า ผี มา หรือ ไม่ มา นั้น
 อาครัย ไม่ เสี่ยงทาย ไม่ เสี่ยงทาย มี คู่ หนึ่ง รูป เหมือน เขา กระบือ ตอน
 ปลาย ฝาซีก เมื่อ กล่าว คำ อัญเชิญ ถึง ที่สุด แล้ว ทั้ง ไม่ เสี่ยงทาย ลง ทั้ง คู่
 พร้อม กัน ถ้า คร่ำ ทั้ง คู่ เปน อัน ว่า ผี ยัง ไม่ มา ถ้า คร่ำ อัน หนึ่ง หาย
 อัน หนึ่ง ผี กำลัง มา ถ้า หาย ทั้ง ๒ อัน ผี มา ถึง แล้ว พอ ผี มา ถึง
 เขา ลุก ขึ้น ยืน กล่าว ถ้อย คำ สำเนียง เหมือน เพลง จิ้น พร้อม กับ กระทำ
 ความ เคารพ เหมือน กัน กับ ทำ จิน ไหว้ จ้าว แล้วบอกกล่าว เชื้อเชิญ ให้ ผี กิน
 ของ ที่ แก่ บน ของ ที่ แก่ บน มี เหล้า หมู ไก่ กล้วย ไข่บน น้ำ ส้ม
 เหลี่ยม แล กระดาษ ที่ ประทับ ตราเงิน ต่อไป ผี อิ่ม หรือ ยัง ผี จะ อยู่ หรือ จะ ไป
 แล อะไร ต่อ อะไร ก็ รู้ โดย ไม่ เสี่ยงทาย ทั้งสิ้น เช่น อยาก ทราบ ว่า ผี จะ ไป
 หรือ ยัง ก็ กล่าว คำ เสี่ยงทาย แล้ว ทั้ง ไม่ ลง ถ้า คร่ำ ทั้ง ๒ ผี ยัง ไม่ ไป
 คร่ำ อัน หนึ่ง หาย อัน หนึ่ง ผี กำลัง จะ ไป หาย ทั้ง ๒ อัน ผี ไป แล้ว ดัง
 นี้ เปน ต้น ที่สุด ก็ เมื่อกะดาษ เงิน ให้ แก่ ผี นะวาท สรรค์ เขา จะ มี ความ
 รู้ เพียง ไต ไต สอน ไม่ได้ ความ เลอียด ได้ ความ เพียง ว่า คน ทำ บุญ เมื่อ
 ตาย ไป แล้ว ได้ เกิด เปน มนุษย์ อีก คน มี บาป เมื่อ ตาย ไป แล้ว ต้อง
 เกิด เปน สัตว์ ต่าง ๆ

VOCABULARY

Siamese	Yao	English
ฟ้า	บือย	Sky
ดวงอาทิตย์	บวันฮอย	Sun
แดด	บรพ	Sunshine
พระจันทร์ เฝยบ	ห	Moon
ดาว	เลหบ	Star
พระอาทิตย์ขึ้น	บวันฮอยเจ็ด	The sun rises
พระอาทิตย์ตก	บวันฮอยมว็ด	The sun sets
ฝน	บหบ	Rain
ลม	บับ	Wind
ฟ้าผ่า เฝยบฟ้าผ่า	บับบ	Thunder
ฟ้าแลบ	บับเลบ	Lightning
รุ้งกินน้ำ	รู	Rainbow
ทิศตะวันออก	ดเป	East
ทิศตะวันตก	ไฟ เป	West
ทิศเหนือ	บ๊ะเป	North
ทิศใต้	บะบับ เป	South
ดิน แล่นดิน	คบ	Earth
ทุ่ง	หล้ง	Plain
ภูเขา	ดุ่มเก้	Mountain
ไหล่เขา	เก้งย	Slope
ทางใหญ่	ดุ่มเจ้า	Highway
ทางเล็ก	เจ้าตยบ	Path
ทางขวา	เจ้าจำบ	Right side
ทางซ้าย	เจ้าบมบ	Left side

Siamese	Yao	English
ทางแยก	เจ้าสา	Cross road
ทะเล	ด้อย	Sea
ถ้ำ	แบ่งดด	Cave
หนอง	อย่าง	Marsh
โคลน	ไล่ลม	Mud
ฝุ่น ละออง ธุลี	เหนี่ยขึ้น	Dust
ทราย	ซ้ายเจียว	Sand
หิน ก้อนหิน	ละเบี้ยแบง	Stone
ทอง ทองคำ	เก้ม	Gold
เงินตราที่ใช้จ่าย	ย่านจั้น	Money, Metal Currency
เงินตาย	ย่าน	Obsolete coin
ทองเหลือง	ย่างไต้ง	Brass
ทองแดง	หังไต้ง	Copper
ตะกั่ว	ยูน	Lead
ไฟ	โต่ว	Fire
ควัน	โต่วเสียว	Smoke
เถ้า ขี้เถ้า	ซ้าย	Ashes
ถ่าน ถ่านไม้	โต่วถ่าน	Charcoal
จุดไฟ	เท็กโต่ว	To light a fire
ดับไฟ	เขี่ยมโต่ว	To put out a fire
ป่า	เก้ม	Forest
ต้นไม้	แตง	Tree
ราก รากต้นไม้	ทอแตง	Root
กิ่ง	แตงว่า	Branch
เปลือก	แตง ตีบ	Bark or Husk
ลูกไม้	แตง เขียว	Fruit

Siamese	Yao	English
เหล็ก	เลื่อย	Iron
ห้วย	โกะตวน	Creek
น้ำ	อวม	Water
ดอกไม้	แต่ร เป็ย	Flower
ใบไม้	แต่ร หน้อม	Leaf
หญ้า	เม้ง	Grass
ต้นกล้วย	หน้อมจิว	Banana tree
กล้วย	หน้อมจิวเป็ย	Banana
ต้นมะม่วง	มะม่วงแต่ร	Mango tree
ลูกมะม่วง	มะม่วงเป็ย	Mango
ย้อย	ก้ำเจ็ย	Sugar cane
ลำย้อย		
ต้นย้อย		
ต้นพริกไทย	ย้อยจิวแต่ร	Pepper Vine
ขาสัน	อั้นเป็ย	Tobacco
ขาสุน		
น้ำชา	จ้ำกวม	Tea
ชา	จ้ำหน้อม	Tea leaf
เจ้าโพธิ์	เกี่ยมมเหระ	Indian Corn
ถั่วฝักยาว	ดุ่ม ไ	Long bean
ถั่วโกลา	ดี่ชิน	Groundnut
หัวหอม	ช	Onion
กระเทียม	ฝุ่น	Garlic
มัน	ด้อย	Potato
พริก	ฝุ่นจิว	Chilly
เจ้า เป็ดือก	เป็ยว	Padi

Siamese	Yao	English
ข้าวสาร	เปี้ยว เมีย	Husked rice
ข้าวสวย	นึ่ง จ๊ะ	Boiled rice
ข้าวเหนียว	นึ่ง จา	Glutinous rice
หว่าน ข้าว	ฮาเปี้ยว	Sow rice broadcast
ปลูกข้าว	จ้าง เปี้ยว	Transplant rice
เกี่ยวข้าว	กะเปี้ยว	Reap rice
รวมต้นข้าว)	โต้ เปี้ยว	Bind rice into sheaves
เป็นฟ่อน ๆ)		
หุง ข้าว	จีหาว	Boil rice
ครกตำข้าว	ตะตม	Rice mortar
สากตำข้าว	ตัวย จุ่ย	Rice pestle
หม้อ ข้าว	นึ่งแข	Rice pot
ไร่	แหล่ง	Rai (2/5 ths of an acre)
กระบือ	ลู้ยหัง	Buffalo
โคตัวผู้	ย่าหัง โก้อ	Bullock
โคตัวเมีย	ย่าหัง แย	Cow
กระทิง	เหี้ยหัง	Sladang (Large Bison)
แพะ	ไหย้ง	Goat
แมว	ม่อขล่อม	Cat
หมา	ลู้	Dog
เห่า	ไหยง	To bark
กัด	กัด	To bite
หมู	ตุง	Pig
กวาง	ไหญ่	Deer
กระรอก	ปืม	Squirrel
หนู	นาว	Rat

Siamese	Yao	English
หมู เป่า	เหี้ยตุย	Wild boar
ลิง	บิง	Monkey
เสือ	คะมาว	Tiger
หมี	เกี้ยย	Bear
ม้า	มา	Horse
ช้าง	จาง	Elephant
แรด	ตุ๊กก	Rhinoceros
เขาควญ	ซูทงจกร	Buffalo horn
เล็บ แมว	มาลัมข้าว	Cat's claw
หางหมา	จู้ตวย	Dog's tail
เขี้ยวหมูเป่า	เหี้ยตุยหย่า	Wild boar's tusk
ผมม้า	มาयर	Horse's mane
งาช้าง	จางเป็ด	Elephant's tusk
นก	เหนะ	Bird
ไก่ตัวผู้	แม็กก้อ	Cock
ไก่ตัวเมีย	แม็กแย	Hen
เป็ด	ก๊ย	Duck
อีกา	เหนะจา	Crow
นกเขา	เหนะแปะ	Turtle dove
ปากนก	เหนะยูแปง	Beak
ปีกนก	เหนะตีะ	Wing
ขนนก	เหนะเป	Feather
รังนก	เหนะลัดาน	Nest
ไข่	แม็กว	Egg
ออกไข่	เต้าแม็กว	To lay eggs
บิน	ไต่	To fly

Siamese	Yao	English
ปลา	แซอว	Fish
หอย	โกย	Shell
หูกปลา	แซอว ฟอย	Fin
ปู	ยืมกอย	Crab
เต่า	โต๊	Tortoise
งู	นาง	Snake
จิ้งจก	ล้าจั้น	Lizard
กบ	เกว	Frog
คางคก	ซ่านเจ้า	Toad
แมลงวัน	มุง	Fly
ยุง	ป่งแย	Mosquito
มด	เยี้ยว	Ant
แมลงมุม	ก๊อชอ	Spider
ผึ้ง ตัวผึ้ง	ตุ้มมวบ	Bee
น้ำผึ้ง	ม่วย ต้อง	Honey
ขี้ผึ้ง	ม่วย ยิง	Wax
มนุษย์ ชาดี	เมียน	Human being
คนผู้ชาย	เม่น เกียง เมียน	Male
คนผู้หญิง	เม่น เขี้ยว เมียน	Woman
เด็กผู้หญิง	เขี้ยว ตอน	Girl
เด็กผู้ชาย	เม่น เกียง ตอน	Boy
เด็กเล็ก ๆ	โก่ง	Child
คนแก่	เม่น โก๊ เมียน	Old man
ผัว	โก๊	Husband
เมีย	ฮั่ว	Wife
แม่	มา	Mother

Siamese	Yao	English
พ่อ	เต็น	Father
พี่ชาย	เฮเจียงก้อ	Elder brother
พี่สาว	เฮเจียงต้อ	Elder sister
น้องชาย	เฮเยเจียง	Younger brother
น้องสาว	เฮเยหมวี่	Younger sister
ปู่	โอะ	Paternal grandfather
ตา	มู่กู๋	Maternal grandfather
ศีรษะ	หม้อก้อ	Head
ผม	อะเป	Hair
หน้า	เมอชย่น	Face
หน้าผาก	ป๋อเอ	Forehead
ตา ลูกตา	อัมจิง	Eye
แก้ม	ก่าปุย	Cheek
หู	หน้อยม	Ear
จมูก	มจอร	Nose
ปาก	หุบับ	Mouth
ริมฝีปาก	ฉีไม	Lip
ฟัน	ช่า	Teeth
ลิ้น	เยียด	Tongue
หนวดที่คาง	ฮะป้าตาม	Beard
คอ	จาง	Neck
บ่า	มะเต้า	Shoulder
รักแร้	ปาส่เตียบ	Armpit
แขน	ปาเซ	Arm
มือ	ชิว	Hand
มือขวา	เยียมเกะชิว	Right hand

Siamese	Yao	English
มือซ้าย	จายเกะปั่ว	Left hand
นิ้ว	ป๊าตู่	Finger
เล็บ	ป๊าตู่ไ	Nail
อก หัวอก	ล้าคุด	Breast or chest
นม	ยอ	Breast of a woman
ท้อง	กะเซียบ	Stomach
สะดือ	กะล๊ะยะหนด	Navel
หลัง สันหลัง	ยี้ฮิง	Back
ขาอ่อน	ฉ่าจู้ย	Thigh
เข่า หัวเข่า	ลั้งเมาะ	Knee
ขา	เจา	Leg
ตีน เท้า	เจาเปิ่น	Foot
หัวแม่ตีน	จาดูแย	Big toe
หนัง	ตู่ย	Skin
เนื้อ	โถ๊ะ	Flesh
ขน	เปย	Hair on the body
กระดูก	ปู้ง	Bone
เลือด	ย้าม	Blood
น้ำตา	ฮั่วมม่วย	Tears
เหงื่อ	ห่าน	Sweat
น้ำนม	ย้ออวม	Milk
น้ำปัสสาวะ	เยีย	Urine
คนจีน เจ๊ก	จิ้น	Chinese
คนไทย ไทย	ไทย	Siamese
กินข้าว	ยั้นหา	To eat rice
กินน้ำ	ฮุยอวม	To drink water

Siamese	Yao	English
พ่อ	เดิบ	Father
พี่ชาย	เอเจิบก่อ	Elder brother
พี่สาว	เอเจิบต้อ	Elder sister
น้องชาย	เอเยเจิบว	Younger brother
น้องสาว	เอเยหมว	Younger sister
ปู่	โอร	Paternal grandfather
ตา	มู่	Maternal grandfather
ศีรษะ	หม้อก็อ	Head
ผม	ชะเป	Hair
หน้า	เมฮึบน	Face
หน้าผาก	ป๋ออร	Forehead
ตา ลูกตา	ฮั้นจิง	Eye
แก้ม	กำปุย	Cheek
หู	หน้อม	Ear
จมูก	มจอร	Nose
ปาก	หุ่ย	Mouth
ริมฝีปาก	จีไม	Lip
ฟัน	เข้า	Teeth
ลิ้น	เหียบต	Tongue
หนวดที่คาง	ชะป้าซาม	Beard
คอ	จว	Neck
บ่า	มะต้ำ	Shoulder
รักแร้	ปาเส่เดิบ	Armpit
แขน	ปาเซ	Arm
มือ	ฮั่ว	Hand
มือขวา	เหียบวเกะฮั่ว	Right hand

Siamese	Yao	English
มือซ้าย	จายเกะเป่ว	Left hand
นิ้ว	ข้าตุ้	Finger
เล็บ	ข้าตุ้ไ	Nail
อก หัวอก	ลั้ตุต	Breast or chest
นม	ยอ	Breast of a woman
ท้อง	กะเร่ย	Stomach
สะดือ	กะเล่ยะหนด	Navel
หลัง สันหลัง	ยี่ฮิง	Back
ขาอ่อน	ฉ่าจู้ย	Thigh
เข่า หัวเข่า	ลั้งมะ	Knee
ขา	เจา	Leg
ตีน เท้า	เจาเป็น	Foot
หัวแม่ตีน	จาดูแบ	Big toe
หนัง	ตุ้บ	Skin
เนื้อ	โ๊ะะ	Flesh
ขน	เปย	Hair on the body
กระดูก	ปู้ง	Bone
เลือด	ยัม	Blood
น้ำตา	อ่วมม่วย	Tears
เหงื่อ	ห่าน	Sweat
น้ำนม	ย้ออม	Milk
น้ำปัสสาวะ	เยย	Urine
คนจีน เจ๊ก	จีน	Chinese
คนไทย ไทย	ไทย	Siamese
กินข้าว	ยั้นหาร	To eat rice
กินน้ำ	ฮุยอม	To drink water

Siamese	Yao	English
กินเหล้า	ซุบตี๋	To drink spirits
เมา	กิน	To be drunk
เกลือ	ป้าว	Salt
พริกไทย	พินจิวหม่อน	Pepper
น้ำมัน	ไมฮ	Oil
เสื้อ	ซุบ	Coat
กางเกง	เทอว	Trousers
เสื้อผ้า	เล็บซุบ	Clothes
ผ้าโพกหัว	มาฮ่งแปว	Turban
กระดุม	ลุ่มขาว	Button
รูกระดุม	ดูเจ้าวาน	Button-hole
เกือก	เห้	Shoe, slipper
แหวน	ปะตุ้ย	Ring
หมวก	หมวี่	Hat
กำไลข้อมือ	โปยเก็บม	Bracelet
ผ้าไหม	ไผ่ยซุบ	Cotton, silk
เย็บ	ลุ่น	To sew
ใส่เสื้อผ้า	จู้ซุบ	To wear clothes, to dress
นิคม หมู่บ้าน	ซิปวันเหล้า	Village
ฟาง	เปี้ยวเกวี่	Straw
บ้านเรือน	เปี้ยว	House
ประตู	แก้ง	Door
หลังคา	กิมเปี้ยว	Roof
ไม้กระดาน	เปี้ยวทา	Plank
หวาย	ค้ำ	Rattan cane

Siamese	Yao	English
เสื่อ	ฉิ	Mat
ตะเกียง	ตั้งฉ้าน	Lamp
เตาไฟ	ซ้าย	Stove
ฟืน	ฉ้าง	Firewood
ไม้กวาด	ก้าน	Broom
กระดาษ	เจ้ย	Paper
หมึก	มาด	Ink
เขียน	เพีย	To write
อ่าน	เข้า	To read
เรือ	ย้าง	Boat
ไม้ซาง	เข้าเปียง	Blow-pipe
มีด	หยุ	Knife
เลื่อย	เหวแแต่ง	Saw
ขวาน	เป้อ	Axe
เสียม	พอง	Spade
ไถ	ไล่เป่	Plough
วัน	รุ่งนอย	Day
คืน	รุ่งมวน	Night
เวลาใกล้รุ่ง	รุ่งอรุณ	Dawn
เที่ยง	ด้าเมื่อน	Noon
บ่าย	ด้าเมื่อนเจีย	Afternoon
เย็น	รุ่งอรุณทว	Evening
อาทิตย์ ลับตาหะ	เลียบอรุณฮอย	A week
เดือน	เยียดหาเยีย	A month
ปี	เยียงหัง	A year
ปีกลาย	ปีเยหัง	Last year

Siamese	Yao	English
ปีหน้า	ห่าห่า	Next year
เมื่อวานนี้	ฮ่านฮอน	Yesterday
เมื่อวานจีนนี้	เห็บฮ่านฮอน	The day before yesterday
วันนี้	นีสอน	To-day
พรุ่งนี้	บ๊ริฮอน	To-morrow
มะวันนี้	บ๊ริฮอน	The day after to-morrow
ไป	มี	To go
มา	ตพ	To come
ขี่ม้า	เก้มา	To ride a horse
เดิน	ฮ่านทื่อ	To walk
วิ่ง	เป็ยวเม็ยะ	To run
ลุกขึ้น	เก็ยฮิน	To stand up, to get up
ยืน	เซวอะ	To stand
นั่ง	เจวบ	To sit
นอน	ป๊วย	To lie down
นอนหลับ	ป๊วยห้อยม	To sleep
ตื่น	เห็บ	To awaken
ปลุก	เก็ยฮิร	To wake
ได้ยิน	ไฮ	To hear
เสียงดัง	บู๊	Noise
กลิ่นหอม	ตพ	Scent
กลิ่นเหม็น	จ๊วย	Bad smell
ร้องเพลง	เป่ายุ่ง	To sing
หัวเราะ	มคึด	To laugh

Siamese	Yao	English
ร้องไห้	เงี่ยม	To cry
ร้องตะโกน	ซดจ๊ะหว่	To shout
ถ่มน้ำลาย	หุ้ยอัมย่วย	To spit
หิว	ฮ่วยแหย่น	Hungry
หาว	เข้าล้วย	To yawn
หิวน้ำ ออยากน้ำ	ฮอ้ยฮูปเว้ม	Thirsty
ดูด	เซาะ	To suck
อาบน้ำ	หยาวซิน	To bathe
ล้างหน้า	หยาวเมี่ยน	To wash the face
ล้างมือ	หยาวปั๋ว	To wash the hands
หวีผม	เจ้มปะ	To comb the hair
หวี	เจ้	A comb
โกน	ไถย	To shave
มีความสุขสบาย	ฮ้องเหล่หลง	To be in good health
เจ็บป่วย	ปู่ดแม้ง	To be ill
จาม	อะทิว	To sneeze
ลงท้อง ท้องร่วง	เผยกะเซ็ย	Diarrhoea
ไปถ่ายอุจจาระ	มั่งปู้งไก่อ	To stool
ไปถ่ายปัสสาวะ	มั่งปู้งเฉีย	To urinate
โรคห่า	ปู่ตกวน	Plague
โรคลงราก	โล้เฟย	Cholera
ฝีดาษ	ซดตุ๊บ	Small-pox
หมอ	จ้อเต็ย	Doctor
ยา	เต็ย	Medicine
ตาบอด	ถืมซิงเหม้ง	Blind
หูหนวก	หน้อมโตง	Deaf

Siamese	Yao	English
โง่	โง่ ไร้สมองหัว	Mute
ขาพิการ ขาเรงเขลา	เจ้าขาพิการ	Lame
หลังโก่ง	ง่ามจี๊ด	Hunchback
เกิด	บุร	To be born
ตาย	ได้	To die
ฝังคนตาย	เก็บจันได้	To bury
เผาคนตาย	ขี้จันได้	To cremate
กลัว	เขี่ยกันเขี่ย	To be afraid
ขโมย ลัก	มกกันจะหนีม	To steal
ฆ่า	ด่าย	To kill
ขาว	แป๋	White
ดำ	เก๊ยะ	Black
เหลือง	หยัง	Yellow
เขียวใบไม้	แมม	Green
แดง	จิ	Red
เขียวฟ้า	ยัว	Blue
สิ่งนี้ นี่ นี่	โน้	This
สิ่งนั้น นั่น นั้น	โน้	That
คนนี้	โน้เต้า	This man
หญิงคนนั้น	ฮัวต้าม่วนจิเมี่ยน	That woman
เขาทั้งหลาย	นี่มขัวม่วนข้า	They
บิดาของฉัน	ฮิเยเตย	My father
ลูกของฉัน	ฮิเยโตน	Our child
เรา	เฮีย	We
ท่าน แก ท่าน	เหมย	You
ต้นไม้สูง	มเต่งยัว	A tall tree

Siamese	Yao	English
ต้นไม้ต้นนี้สูงกว่าต้นนั้น	ไม้ต้นนี้สูงกว่าไม้ต้นนั้น	This tree is taller than that tree
ต้นมะม่วงต้นนี้เป็นต้น ฉันไปตลาด	มะม่วงไม้ต้นนี้เป็นต้น เย็บเม้งเซย	This mango tree I am going to market
ฉันมาจากตลาด พรุ่งนี้ฉันไป ใน ป่า	เย็บเย็บเม้งเซยตัย ยังฮวยเย็บเม้งเก้ม	I come from the market To-morrow I am going into the forest
วานนี้ฉันได้ ไป ใน ป่า	อะฮวยเย็บเม้งเก้ม	I went into the forest yesterday
หน้าบ้าน หลังบ้าน	ฮัวฮะแมง ตัฮัวฮัว	In front of the house At the back of the house
ใครมา ท่านว่าอะไร ท่านมีบุตรกี่คน	หายเต้าตัย เหมยก็องหายฮัว เหมยหม้ายมะ เจีย เต้าฝะเจ็อย	Who is there? What did you say? How many children have you?
ท่านมาทำไม เพราะฉันป่วย ด้วยกัน	เหมยตัยลอะฮุย เฮียฮัวแปง เหวเกียน	Why do you come here? Because I am sick Together
หนึ่ง	เฮียต	One
สอง	ฮือ	Two
สาม	ฮือ	Three
สี่	เป	Four
ห้า	เปย	Five
หก	ฮือ	Six
เจ็ด	เล็ย	Seven

Siamese	Yao	English
แปด	เตี๋ยด	Eight
เก้า	ตัว	Nine
สิบ	เจียบ	Ten
สิบเอ็ด	เจียบเตี๋ยด	Eleven
สิบสอง	เจียบเย	Twelve
สิบสาม	เจียบฟาม	Thirteen
สิบสี่	เจียบเผือย	Fourteen
สิบห้า	เจียบฮือ	Fifteen
สิบหก	เจียบหละ	Sixteen
สิบเจ็ด	เจียบเจี๋ยด	Seventeen
สิบแปด	เจียบแปด	Eighteen
สิบเก้า	เจียบจัว	Nineteen
ยี่สิบ	เยเจียบ	Twenty
ยี่สิบเอ็ด	เยเจียบแปด	Twenty one
สามสิบ	ฟามเจียบ	Thirty
สี่สิบ	เผือยเจียบ	Forty
ห้าสิบ	ฮือเจียบ	Fifty
หกสิบ	หละเจียบ	Sixty
เจ็ดสิบ	เจี๋ยดเจียบ	Seventy
แปดสิบ	แปดเจียบ	Eighty
เก้าสิบ	จัวเจียบ	Ninety
ร้อยหนึ่ง	เฮ็ดแป๊ะ	One hundred
ร้อยกับหนึ่ง	แป๊ะนย้งด	One hundred and one
สองร้อย	เยแป๊ะ	Two hundred
สามร้อย	ฟามแป๊ะ	Three hundred
สี่ร้อย	เผือยแป๊ะ	Four hundred

Siamese	Yao	English
ห้าร้อย	หือแป๊ะ	Five hundred
หกร้อย	หลัวแป๊ะ	Six hundred
เจ็ดร้อย	เจ็ดแป๊ะ	Seven hundred
แปดร้อย	แปดแป๊ะ	Eight hundred
เก้าร้อย	จัวแป๊ะ	Nine hundred
พันหนึ่ง	เยียดกิน	One thousand
หมื่นหนึ่ง	เยียดหวาน	Ten thousand
แสนหนึ่ง	เยียดมาน	One hundred thousand
ล้านหนึ่ง	เยียดทวี	One million
โกฏหนึ่ง	เยียดห้าน	Ten million